

Predgovor

O ovoj čitanci

Ovaj izbor komentiranih tekstova namijenjen je upoznavanju studenata prve godine studija grčkog jezika i književnosti s autentičnom starogrčkom prozom, i dio je literature obaveznog kolegija *Grčka morfologija 1*. Izbor uključuje autore poput Herodota i Ezopa, Platona, Ksenofonta i Tukidida, Aristotela, Lizije, Izokrata i Demostena, pa sve do Polibija, Marka Aurelija, Filostrata, Ahileja Tacija i Plotina; zastupljeni su historiografija i filozofska proza, govorništvo, pripovijesti, basne.

Zadatak je studenata da samostalno prirede svaki tekst – da ga na nastavi budu sposobni pročitati i prevesti na hrvatski, te identificirati i morfološki opisati imenske oblike koje susreću.

Za uspješniji samostalni rad kratkim su odlomcima dodane tri vrste komentara. U uvodu su predstavljene autor (kada se susreće prvi put) i tekst iz kojeg odlomak potječe. Nakon grčkog odlomka slijede njegove rečenice, ovaj put raščlanjene i složene tako da povećaju sintaktičku i semantičku preglednost; posebno su istaknute konstrukcije genitiva apsolutnog i akuzativa, odnosno nominativa s infinitivom. Treći komentar donosi gramatička objašnjenja uz rečenice. Objašnjenja su ovdje dvojaka. Za imenske riječi (član, imenice, pridjevi, zamjenice) donose se samo brojevi paragrafa koji upućuju na relevantne dijelove *Grčke gramatike* Augusta Musića i Nikole Majnarića, standardnog školskog priručnika za opis grčkog jezika. Glagolski su oblici, međutim, identificirani vrlo detaljno – naveden je njihov rječnički oblik i opisane su sve gramatičke kategorije.

Nepromjenjive riječi, poput priloga i veznika, najčešće nisu komentirane; studenti će ih naći u pomagalu poput *Grčko-hrvatskog rječnika* Gorskoga i Majnarića, ili na internetskom rječničkom portalu *Logeion* Sveučilišta u Chicagu. U istim će referentnim pomagalima studenti tražiti i značenja imenskih riječi.

Izbor su sastavili i komentare priredili nastavnici Odsjeka za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (abecednim redom): Irena Bratičević, Nina Čengić, Neven Jovanović, Vlado Rezar, Petra Šoštarić, Ninoslav Zubović.

Čitanka je priređena računalnim programima za slaganje teksta L^AT_EX i X_YL^AT_EX. Izvorni kod dostupan je u repozitoriju Bitbucket, na URL adresi bitbucket.org/nevenjovanovic/hellenismos-g.

U Zagrebu, rujan 2018. – rujan 2019.

Upute za rad

- a) brojevi paragrafa (npr. § 127) upućuju na odgovarajući dio Musićeve gramatike koji obrađuje morfologiju imena ili sintaksu
- b) glagoli su navedeni u rječničkom obliku i morfološki analizirani
- c) članovi konstrukcije genitiva apsolutnog (GA) potertani su dvjema crtama
- d) članovi konstrukcije akuzativa s infinitivom (A+I) potertani su jednom crtom
- e) nepromjenjive riječi (poput priloga i veznika) koje nisu komentirane potražite u rječniku

Obavezna referentna literatura

Oton Gorski, Niko Majnarić, *Grčko-hrvatski rječnik*, Zagreb (bilo koje izdanje)

Grčka morfologija 1, elektronska verzija kolegija, Sustav učenja na daljinu Omega, Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, pristupljeno 23. kolovoza 2018. na adresi <https://omega.ffzg.hr/course/view.php?id=1615>

Logeion. Pristupljeno 23. kolovoza 2018. na adresi <http://logeion.uchicago.edu/>

August Musić, Nikola Majnarić, *Gramatika grčkoga jezika*, Zagreb (bilo koje izdanje)

Stjepan Senc, *Grčko-hrvatski rječnik*, Zagreb (bilo koje izdanje)

Herbert Weir Smyth, *A Greek Grammar for Colleges*, Perseus Digital Library. Pristupljeno 23. prosinca 2018. na adresi <http://www.perseus.tufts.edu>

Poglavlje 1

Ἰσοκράτους Ἑλένης ἐγκώμιον 35

O tekstu

Na početku Izokratova govora *Pohvala Helene* stoji duži uvod u kojem se autor osvrće na pomodnu, sofističku retoriku svojega vremena, zalažući se za govorništvo koje će odabirom vjerodostojnih tema i njihovim ozbiljnim tretmanom biti istinski korisno u izobrazbi mladih za građanske dužnosti. Sam panegirik Heleni kronološki slijedi njezin životopis: od priče o božanskom podrijetlu koje Helena vuče od Zeusa, preko Tezejeve otmice te povratka uz pomoć Kastora i Polideuka, do Parisova suda i otmice; nastavlja se pohvalom Helenine ljepote i stjecanja besmrtnosti, a završava njezinom simboličnom ulogom u ujedinjenju svih Grka i u njihovoj pobjedi nad barbarima. U ovdje odabranom odlomku prikazan je učinak Helenine ljepote na Tezeja, koji ju je, budući da je bila premlada za udaju, oteo i doveo iz Lakedemona u Atiku. Tim odlomkom započinje digresija u pohvalu Tezeja; on metaforički predstavlja veličinu i sjaj grada Atene.

Pročitajte naglas grčki tekst.

Isoc. Helenae encomium 18

Θησεύς, ὁ λεγόμενος μὲν Αἰγέως γενόμενος δ' ἐκ Ποσειδῶνος, ἰδὼν αὐτὴν οὕτω μὲν ἀκμάζουσιν, ἤδη δὲ τῶν ἄλλων διαφέρουσιν, τοσοῦτον ἠττήθη τοῦ κάλλους, ὁ κρατεῖν τῶν ἄλλων εἰθισμένος, ὥσθ' ὑπαρχούσης αὐτῇ καὶ πατρίδος μεγίστης καὶ βασιλείας ἀσφαλεστάτης ἡγησάμενος οὐκ ἄξιον εἶναι ζῆν ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ἀγαθοῖς ἄνευ τῆς πρὸς ἐκείνην οἰκειότητος, ἐπειδὴ παρὰ τῶν κυρίων οὐχ οἷός τ' ἦν αὐτὴν λαβεῖν, ἀλλ' ἐπέμενον τήν τε τῆς παιδὸς

ἡλικίαν καὶ τὸν χρησμὸν τὸν παρὰ τῆς Πυθίας, ὑπεριδὼν τὴν ἀρχὴν τὴν Τυνδάρειω καὶ καταφρονήσας τῆς ῥώμης τῆς Κάστορος καὶ Πολυδεύκους καὶ πάντων τῶν ἐν Λακεδαιμόνι δεινῶν ὀλιγωρήσας, βίᾳ λαβὼν αὐτὴν εἰς Ἄφιδναν τῆς Ἀττικῆς κατέθετο.

Analiza i komentar

Θησεὺς,

ὁ λεγόμενος μὲν Αἰγέως
γενομένος δ' ἐκ Ποσειδῶνος,

ιδὼν αὐτὴν

οὐπω μὲν ἀκμάζουσιν,
ἤδη δὲ τῶν ἄλλων διαφέρουσιν

τοσοῦτον ἡττήθη τοῦ κάλλους,

ὁ κρατεῖν τῶν ἄλλων εἰθισμένος,

ὥσθ'

ὑπαρχούσης αὐτῷ

καὶ πατρίδος μεγίστης

καὶ βασιλείας ἀσφαλεστάτης

ἡγησάμενος

οὐκ ἄξιον εἶναι ζῆν

ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ἀγαθοῖς

ἄνευ τῆς πρὸς ἐκείνην οἰκειότητος

Θησεὺς § 175

ὁ λεγόμενος λέγω reći; n. sg. m. r. ptc. prez. medpas.

Αἰγέως § 175

μὲν... δ(ἐ) doduše... ali...; suprotni veznik § 515.2, § 519.7

γενομένος γίγνομαι postati, biti; n. sg. m. r. ptc. aor.

ἐκ Ποσειδῶνος § 131

ιδὼν ὁράω vidjeti; n. sg. m. r. ptc. aor. akt.

αὐτὴν § 207; sc. Helenu

οὐπω μὲν... ἤδη δὲ još ne... a već...

ἀκμάζουσιν ἀκμάζω biti u cvijetu ljepote; a. sg. ž. r. ptc. prez. akt.

διαφέρουσιν διαφέρω τινός biti različit od koga, nadmašivati koga; a. sg. ž.
r. ptc. prez. akt.

τῶν ἄλλων § 212

τοσοῦτον § 213.4; u korelaciji s ὥστε uvodi posljedičnu rečenicu

ἡττήθη ἡσσάομαι (ἡττάομαι) τινός biti svladan od koga ili čega, ne moći
odoljeti čemu; 3. l. sg. ind. aor. pas.

τοῦ κάλλους § 153

ὁ... εἰθισμένος ἐθίζω naviknuti; n. sg. m. r. ptc. perf. medpas. εἰθισμένος
+ inf. navikao na što

κρατεῖν κρατέω τινός vladati nad kime; inf. prez. akt.

τῶν ἄλλων § 212

ὥσθ' ὥστε, posljedični veznik § 473; aspiracija dentala zbog ispadanja vo-
kala § 74; predikat posljedične rečenice nalazi se na samom kraju od-
lomka (κατέθετο)

ὑπαρχούσης ὑπάρχω τινί pripadati komu; g. sg. ž. r. ptc. prez. akt.;
konstrukcija GA

αὐτῷ § 207

πατρίδος § 123

μεγίστης § 200

βασιλείας § 90

ἀσφαλεστάτης § 198

ἡγησάμενος ἡγέομαι voditi; misliti, držati; n. sg. m. r. ptc. aor. med.;
glagol uvodi konstrukciju A+I

ἄξιον § 103

εἶναι εἰμί biti; inf. prez. akt.

ἄξιον εἶναι imenski predikat, Smyth 909

ζῆν ζάω živjeti; inf. prez. akt.

ἐπί... ἀγαθοῖς § 436.B; § 103

τοῖς... ἀγαθοῖς supstantiviranje članom § 373

παροῦσιν πάρειμι biti prisutan, biti u čijoj vlasti; d. pl. sr. r. ptc. prez. akt.

ἄνευ τῆς... οἰκειότητος § 417; § 123; οἰκειότης πρὸς τινα zajedništvo, veza
s kim

πρὸς ἐκείνην § 213

ἐπειδὴ

παρὰ τῶν κυρίων

οὐχ οἷός τ' ἦν

αὐτὴν λαβεῖν,

ἀλλ' ἐπέμενον

τὴν τε τῆς παιδὸς ἡλικίαν

καὶ τὸν χρησμὸν τὸν παρὰ τῆς Πυθίας
 ὑπεριδὼν
 τὴν ἀρχὴν τὴν Τυνδάρεω
 καὶ καταφρονήσας
 τῆς ῥώμης τῆς Κάστορος καὶ Πολυδεύκους
 καὶ πάντων τῶν ἐν Λακεδαίμονι δεινῶν
 ὀλιγορήσας
 βία λαβὼν αὐτὴν
 εἰς Ἄφιδναν τῆς Ἀττικῆς κατέθετο.

ἐπειδὴ veznik uvodi vremensku rečenicu § 487

παρὰ τῶν κυρίων § 434.A; § 82

οἷός τ' ἦν οἷός τε εἰμί moći

ἦν εἰμί biti; 3. l. sg. impf. akt.

αὐτὴν § 207

λαβεῖν λαμβάνω uzeti, ugrabiti, oteti; inf. aor. akt.

ἐπέμενον ἐπιμένω čekati; 3. l. pl. impf. akt.; promjena subjekta, subjekt su
 sad Helenini čuvari ili skrbnici (οἱ κύριοι)

τὴν... ἡλικίαν § 90

τῆς παιδὸς § 127

τὸν χρησμὸν § 82

παρὰ τῆς Πυθίας § 434.A, § 90

ὑπεριδὼν ὑπεροράω prezreti; n. sg. m. r. ptc. aor. akt.

τὴν ἀρχὴν § 90

Τυνδάρεω § 111

καταφρονήσας καταφρονέω τινός ne obazirati se na što; n. sg. m. r. ptc.
 aor. akt.

τῆς ῥώμης § 90

Κάστορος § 146

Πολυδεύκους § 153

τῆς Κάστορος καὶ Πολυδεύκους atributni položaj § 375

πάντων § 193

τῶν... δεινῶν § 103; τὰ δεινὰ strahote, opasnosti; supstantiviranje članom
 § 373

ἐν Λακεδαίμονι § 131; atributni položaj § 375

ὀλιγορήσας ὀλιγορέω τινός ne mariti za što; n. sg. m. r. ptc. aor. akt.

βία § 90; instrumentalni dativ § 414

λαβὼν λαμβάνω uzeti, ugrabiti; n. sg. m. r. ptc. aor. akt.

αὐτὴν § 207

εἰς Ἄφιδναν § 90

τῆς Ἀττικῆς § 90; partitivni genitiv § 395

κατέθετο κατατίθῃμι smjestiti, skloniti; 3. l. sg. ind. aor. med.

Sadržaj

Predgovor	1
1 Ἴσοκράτους Ἑλένης ἐγκώμιον	4